

Աւեր իմ փորձը: քու մարդը, անոր համար խորունկը փորձը:

Հաւ էշը քնոտանը տակ պէս կ'ըլլայ: Մոռնիք լեզուէն իր տէրը հասկնայ կու:

Որքն աշքս ըսի, աշքս հանքի: Մինչեւ հարսին քլափը ըլլայ, կեսերոնը հոգին կ'ենէ:

Շունն սպանողին քաշել կու տան քնոք: Կատուին հայտնունքն քի հանքը մե շատ սիրին կու՝ մա-

բող մի, միւլայո, մըլտայո, ըսաւ (Աւտուտսմ նը- կոտքին ալ հոգին առան):

Ձիէն ի՛նչու ի՛նչուն վրայ նստաւ:

Անան հաւը նոտո կ'ըլլայ:

Իշանծու իսպէտը զօքնի ծնոր պագնին կու:

Ժողիկը աշքին կու գայ քուրթէնը արեւուն:

Մանչը հորը կ'ըննի, աղջիկը մորը:

Հոգին աղբայութիւն երթալ կ'ուզէ, բայց մոռնա չի թո- ղուր:

Կուկուն իր տէրտը կու լայ, դարձան դառ, դառ, կ'ընէ: Մէկը չէ աղօթոր, չէ աղօթոր, աղօթոր մատը աշքն է խոթեր:

Սեւ ու ծորակի բաղնիքին մէջ յայտնի կ'ըլլայ: Օձը իր շապիկը կը փոխէ, քնուրթինը չէ փոխեր:

Վարտեքը ուրիշն ըլլալն ետքը՝ կեւէշմըն ըլլաւ ու- լայ է:

Տըղին պանը տուին թանը:

Անպէս քան մը էրիւր քի, էշն ախոտ զըռայ կու:

Ամառը-ըլլաւ պաղշկանը, ծմնը ըլլաւ բաղնիկան:

Մէկ մը մեր նապոյէն վախերը, մէկ մը վարձայորէն: Աստուած հէլալին կու տայ:

Գետատարը գետն է ինկեր, ծնոր չորս դին է ծգեր:

Էրկու աղբար մէկ վարտիրով չին քալին:

Կոտեսպանայ կնկը որ թանին թուրու չ'ըսեր:

Երբոր մէկ տեղ սիրով ըլլան հարս կնտըր, տանը մէջն քէտ զանախ ալ կ'ըլլայ սուր:

Գեղին մէջ էշը զըռայ, ծանր մընչիւ քաղար հասաւ: Չուկն իր կէօլը մնննայ կու:

Օքն մտնող դաւտոն չէ անցեր:

Մարդ մը որ զէնկինայ, արքն ալ հետը կ'երկնայ:

Վարաժ կրակին քէտորտով չին երթան մարելու:

Մեկ ու սկստոր մէկ կուչին մէջ չին ծնին:

Ամէն մօրուք մէկ մէկ թնէ կ'ըլլայ մօրուք մը:

Ձին ու չորին մըր կուրին, վայ կու գայ իշու զլին:

Աղջիկ տղան տեղը ըննինա ընդի, չըննինա ընդի օրոքը կտորի:

Մուրը կը քէ, հային ծնողը կու տայ:

Պակը ծուռ է կողը կաթ շտալ:

Որքն հետ ընկերանաս, անոր նման կը դառնաս:

Դուռպաղային հարուցան քի՝ ինչու տայմա կը պօտաս:

— Չայնիս գմայլած եմ, ըսաւ:

Ամէն քան իր տեղն ունի:

Աղբարն ու մոլայտը դատաստանին աւելն կ'ըլլայ:

Գողին ուզածն է մութ ու խաւար:

Մարդ իր տանը հէմ՝ աղան է, հէմ՝ ծառան:

Տոյապիղոն Հաւաքեց ՆՇԱՆ ԴՅՏԵՄԵՐ

ՔՂՔԱԳՈՒԹԻԻՆ

ԳՐԻԳՈՐԵՆ ՏՈՒՄՈՐԸ ՆԵՂԻՍԵՐԵԹՈՒԳՈՒՄ

Եղիաքանթոնայիսի, 21. Օգոստ. 1891:

Հօգրիթի՝ տարւոյս Յուլիս ամսոյն թուով՝

«Պատմութիւն Պոքրովնայի եւ Միդտաից գաղ- թականութեան» տիտղոսով, գիտական ու շատ

խնամով ժողոված յօդուածին մէջ Թարանիւռ- անից Հայոց վրայ ալ մէկ երկու շատ հետա- քըքրական կէտեր, կամ լաւ եւս՝ տեղեկութիւն- ներ կարդացինք:

Հոս, կ'ընթեոնունք ի մէջ այլոց՝ թէ Հայք թէպէտ միացեալ էին Հռոմայ եկեղեցւոյն հետ, բայց արեւելքէն իրենց հետ բերած քանի մը սովորութիւններ պահած էին: Օրինակի համար՝ Դոնուզն ու Յայտուութիւնը միեւնոյն օրը կը տօնէին, պատարագի մէջ՝ չէ թէ Հռոմայ քա- հանայապետը՝ այլ իրենց Պատրիարքը կը յիշէին. տղաքը կը հարորդէին. աղջկանց՝ տարին միայն երբ անգամ եկեղեցի երթալու թոյլ կու տային. եւ այլն:

Եւ ասոնք սոյոյգ են՝:

Սակայն հիմա գրութեան մէջ յիշատա- կութիւն չկայ — գոնէ մինչեւ հիմայ — թէ ար- դեօք Հայք՝ հիւն թէ նոր տումար կը գործա- ծէին. որ բաւական կարեւոր ինդիք մըն է, մա- նաւանդ այժմ:

Արդ՝ ասոր վրայ տեղեկութիւններ պիտի բովանդակէ ներկայ գրութիւնս:

Թարանիւռանից ազգայինք, Հռոմայ եկե-ղեցւոյ հետ հարգորգացութեան մէջ մտնելն անմիջական ետքը չգործածեցին գրիգորեան կամ՝ նոր տումարը, այլ իբր հարիւր տարի ետքը:

Սակայն — որպէս ինքնին կ'ենթադրուի — ինչպէս ամէն նոր բան, այսպէս ալ աս, մեծ ան- միաբանութեան ու յեղափոխութեան առիթ ե-ղած է ազգայնոց մէջ:

Թարանիւռանից Հայոց՝ հիւն տումարը վեր-ջընելու եւ նորը մտցընելու պատմութիւնը բաւա-կան նշանաւոր ու հետաքրքրական է:

Թէ այլեւայլ Հայաբնակ գաղաքներն երբ ընդունեցան կամ մոծին նոր տումարը՝ ճիշդ տեղեկութիւն չունինք: Բայց Եղիաքանթութեան պոլսոյ դիւանական գրութիւնները թիղթատելու ատենս, հանգիսցայ նաեւ, այս՝ տումար փոխելուն պատճենական գործառնութեանց: Ինչպէս այս արձանագրութեանց համառօտ բովանդակութե- նէն յայտնապէս կ'երեւայ, մեծամեծք ու ազ- նուականք եւ ժողովրդեան իմացական մասը կ'ու-զէր նոր տումարի գործածութիւնն. իսկ եկեղե-ցականք ու ասոնց հետ հասարակ ժողովրդեան մէկ մասը կ'ընդդիմանար նորոգութեան, ինչպէս որ պատմութեան ընթացքէն պիտի տեսնանք:

1 Դուրս առնելով վերինը — աղջկանց եկեղեցի ե-րթալը — որ ինչ-եւ փոփոխութեան կը կարօտէ, կարծեմ՝ վասն զի չէ թէ միայն երեք անգամ, այլ շատ անգամ կը զգուէին աղջկանց եկեղեցի, այն աղբարութեան միայն, որ քովերին եղարցմէ մէկը, կամ ազգականներն ու մե-ծաւորներն երկի մարդ մը կը դուռը մտնալը կողմանէ: